

szerint «verstani okok kívánták megmaradásukat». Talán nem ártott volna, ha a kiadó a változásokat — jegyzetben — mindenütt feltünteti. Könyve így a kéziratot is pótolta volna, ami jelen alakjáról nem mondható.

A legalább elvben betűszerinti hűségű kiadásra annál nagyobb szükség lenne, mert egyéb támpont híján néhol zavarban lehet az olvasó, hogy egyes, különösen ható szók nem olvasásbeli vagy sajtóhibák-e. Így valószínűnek látszik, hogy a 45. lapon a *Moezis* szónak a kéziratban Moeris, a Vergilius IX. eclogájából ismert pásztor neve felel meg; a 46. lap utolsó sorába is az értelmetlen «*bajkecse*» helyett inkább odaillő a «*bájkecse*». Sajtóhibák megállapíthatólag is vannak a kötetben. Ilyen a 35. számú facsimilében is közölt darab huszadik sorában a *Sziből* szó «*Színből*» helyett. Eltérést mutat még a nyomtatott szöveg az irottól «*Az én nevem*» felírású naiv rejtvényversre nézve is, amely — a facsimile nyomán — három ponton szorul kiigazításra.

Baros Gyula.

Virgilio Brocchi: Szívem szerint. (Ford. Komor Zoltán.) Virgilio Brocchi a fiatalabb olasz írógenerációhoz tartozik. Ez a regénye még a világháború folyamán jelent meg egy nagyobb olasz folyóiratban. Az utolsóelőtti folytatás közlésekor hazaáruházi pört indítottak ellene. Destrukcióval és defetizmussal vádolták meg, de a pör felmentő ítélettel végződött. Könyvének ilyen sorsa már egymagában is feléje vonzza az olvasókat, lévén egy irodalmi pör a legjobb reklámok egyike, de Brocchi regénye még enélkül is érdemes a figyelemre.

Előre kell bocsátanunk, hogy nem irányregény. Távoll áll a propaganda-írások kiszámított egyoldalúságától, mert semmi egyebet nem akart, mint egy emberi életet ábrázolni. Egy életet, mely talán túlságosan elképzelt, de minden valószerűtlensége és légiesége ellenére, sőt szinte épen azért, egyetlen emberi gondolat megjelenítésére törekszik. Gigi Leoni, a regény főalakja, evangéliumi életet akar élni, vagy, hogy a regény jelmondatát és címét hívjuk segítségül, az Úr «szíve szerint» való férfi akar lenni. Erre az életideálra zuhan rá a háború szörnyűsége. Gigi Leoni, kinek hite tiltja az embertestvére ellen való fegyverfogást, sebesültvívőnek jelentkezik a harctérre. Egy útközvet alkalmával kiharozza a tűz-

vonalból egyik megsebesült barátját, de ő maga is halálos sebet kap.

Természetes, hogy a főhősnek a háborúval való szembenállása volt a Brocchi ellen indított pör alapja. Talán az olasz Barbusse-t vagy Romain Roland-t vélték benne látni. Pedig ahhoz, hogy regénye propaganda-mű legyen, hiányzik belőle az a széles elméleti és érzelmi megalapozottság, melyre az ilyen tárgyú írások törekcszenek. Brocchi a gúlát a csúcására állítja fel: minden olyan gondolatot, amely épen a háborúval kapcsolatban bizonyos általános következtetésre indítaná az olvasót, tisztán hőse sajátos lelkivilágának összetevő erőjeként ad elénk. Ezt támasztja alá azzal a gondossággal is, mellyel Gigi Leoni hiperidealista lelkét a családi terheltséggel igyekszik magyarázni. Mindamellet nehéz így a művészi egyensúlyt megtartani. Egyfelől az eszmék kétségtelenül propagatív és általános érvényre törekvő ereje, másfelől az egyéni adottság specifikus voltának előtérbe állítása: két olyan hatalom, melyeket egymás mellett nyugalmi helyzetbe hozni még teljesen kiformalt művészlelkeknek is nagy feladat.

Brocchi regénye komoly mű. Mondanivalója aktuális volt a háború alatt, de aktuális ma is, amikor a még mindig égő sebekre biztosan ható gyógyírt keresünk.

Kerecsényi Dezső.

Birkás Géza: A francia irodalom története.

Két évtizede, hogy Haraszi Gyulának, a budapesti Pázmány-egyetem néhai francia tanárának tollából megjelent nyelvünkön az első összefoglaló francia irodalomtörténet. A munka a négy kötetes, Heinrich-féle Egyetemes Irodalomtörténetben látott napvilágot, egy nehezebben hozzáférhető díszműben, drága kiadásban. Külön nyomtatásban nem került forgalomba s így a közönség szélesebb rétegeihez nem igen juthatott el. A megjelenése óta eltelt két évtized mindössze egy hasonló irányú munkát hozott, az is fordítás: G. L. Strachey-nek a francia irodalom főirányairól írott műve, melyet Schöppflin Aladár átdolgozásában a Franklin Társulat adott ki a béke utolsó évében. A Kultúra és Tudomány sorozatának kis kötete nagy népszerűsége tett szert s így, bár jóval több példányban került forgalomba, hamarosan ép úgy teljesen elfogyott, mint a Haraszi-féle. A francia irodalom